

TINERII, EDUCAȚIE ȘI OCUPAȚIE ÎN ROMÂNIA¹

GABRIELA NEAGU

Comparativ cu alte state, România deține un atu important – resursa umană: peste șase milioane din populația țării o reprezintă tinerii cu vârsta cuprinsă între 14 și 35 de ani. Valorificarea eficientă a resursei umane se realizează prin educație și ocupare, însă tocmai la aceste capitole România întâmpină mari probleme: mulți tineri părăsesc prematur sistemul de învățământ, ceea ce se predă în școală este departe de ceea ce se cere pe piața muncii, accesul pe piața muncii al tinerilor este perceput ca fiind o responsabilitate strict individuală și nicidecum una de natură socială etc. În articolul de față ne propunem să analizăm relația dintre educație și ocupație în România, din perspectivă socioeconomică la nivelul populației de tineri. Din punct de vedere teoretic, relația dintre educație și ocupație va fi abordată din perspectiva celor mai cunoscute teorii din sociologie și economie: teoria capitalului uman, teoria inegalității de șanse de acces la educație, teoria semnalului etc. Din punct de vedere empiric, vom utiliza atât datele unor cercetări de tip cantitativ realizate în ultimii ani în România și care au inclus tema educație – ocupație, cât și date provenite de la instituții naționale (Institutul Național de Statistică, Institutul Român pentru Evaluare și Strategii) și de la instituții internaționale (Eurostat) abilitate în culegerea și prelucrarea de date statistice.

Cuvinte-cheie: capital uman, capital social, ocupare, piața muncii, tineri.

INTRODUCERE

Într-un document al Guvernului României supus recent dezbaterii publice – *Strategia pentru Tineret 2014–2020* – se arată că, indiferent de metoda prin care alegem să măsurăm nivelul de sărăcie din societatea românească, tinerii sunt categoria de vârstă cea mai săracă: peste un sfert din populația tânără a țării (28,1%) se află în sărăcie relativă și aproape jumătate dintre ei (40,3%) sunt în risc de sărăcie sau excluziune socială (*Strategia pentru Tineret 2014–2020*, 2014: 14). Sărăcia unei țări, indiferent de categoria de vârstă la care se face referire, are drept principale

---

Adresa de contact a autorului: Gabriela Neagu, Institutul de Cercetare a Calității Vieții al Academiei Române, Calea 13 Septembrie, nr. 13, sector 5, 050711, București, România, e-mail: gabi.neagu@iccv.ro.

¹ Această lucrare este elaborată și publicată sub auspiciile Institutului de Cercetare a Calității Vieții, Academia Română, ca parte din proiectul cofinanțat de Uniunea Europeană prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007–2013, în cadrul proiectului Pluri și interdisciplinaritate în programe doctorale și postdoctorale. Cod Proiect POSDRU/159/1.5/S/141086.

cauze lipsa educației sau accesul redus la educație și lipsa locului de muncă sau dificultăți de a intra pe piața muncii. Educația este cea care, pe lângă transmiterea valorilor și culturii unei societăți către tânăra generație, formează la nivelul acesteia și competențele, abilitățile de a face față solicitărilor unei societăți și economii aflate într-un proces accelerat de schimbare, iar ocupația îi oferă posibilitatea obținerii unui venit prin care să-și satisfacă atât nevoile de bază, cât și cele superioare. Fiecare individ, indiferent de vârstă sau alte particularități socioeconomice, familiale etc. este responsabil pentru viața sa, însă societatea căruia îi aparține, trebuie să creeze condițiile prin care membrii săi să-și poată urmări și transpune în practică obiectivele personale (în cazul de față vorbim despre obiective educaționale și profesionale). Ținând cont de situația tinerilor din România, suntem înclinați să afirmăm că nici sistemul de învățământ, nici cel economic nu creează astfel de condiții.

Articolul de față este structurat pe două părți principale: în prima parte vom prezenta situația tinerilor așa cum este ea reflectată de indicatorii obiectivi, pentru ca în a doua parte să analizăm ce cred tinerii despre relația educație – ocupație, cum se raportează ei la cele două sisteme importante ale societății. Cadrul teoretico-metodologic și concluziile vor veni în completarea articolului.

PREMISE ȘI OBIECTIVE

Studiul de față își propune ca obiectiv principal să realizeze o analiză a relației dintre educație și ocupație la nivelul societății românești. Premisa de la care plecăm este aceea că între educația, ocupație și nivelul de dezvoltare al societății noastre există o relație directă – nivelul de dezvoltare al României ar crește într-un ritm mult mai accelerat dacă populația ar avea mai multe șanse de a rămâne pentru o perioadă cât mai lungă în școală și, ulterior, dacă ar avea ocazia să-și valorifice competențele pe piața muncii.

CADRUL TEORETICO-METODOLOGIC

Relația dintre educație și piața muncii poate fi abordată din foarte multe perspective: economice, sociale, politice etc. Fiecare dintre aceste perspective evidențiază aspecte de interes pentru domeniul pe care-l reprezintă. Economiiștii pun accent pe eficacitatea, productivitatea și calitatea muncii prestate de persoane cu niveluri diferite de pregătire școlară și profesională. Sociologii sunt interesați într-o mai mare măsură de aspecte care țin de mobilitatea socioprofesională, de prestigiul ocupațional, de impactul pe care-l are originea socială (măsurată, de regulă, prin distanța dintre ocupația tatălui și cea a fiului/fiicei) asupra traseului educațional și socioprofesional al indivizilor.

În cadrul acestor două perspective sunt incluse numeroase teorii, modele de analiză, dintre care vom selecta doar pe cele care reflectă cel mai bine situația din România și care răspund obiectivului pe care ni l-am propus în acest articol.

Dintre teoriile care se înscriu în perspectiva economică de abordare a relației dintre educație și piața muncii, cele care răspund mai bine obiectivului pe care ni l-am propus sunt *teoria capitalului uman*, *teoria adecvării sau cuplării* și *teoriile bazate pe modelul semnalului*.

Încă din momentul lansării sale – la începutul anilor '60 – *teoria capitalului uman*, elaborată de americanii G. Becker și Th. Schultz (Becker, 1997), a suscitât interesul atât al economiștilor preocupați să crească nivelul calității și productivității muncii, cât și al oamenilor de școală interesați de impactul educației asupra traseului socioprofesional al individului.

Prin cercetările lor, T. Schulz și G. Becker au schimbat definitiv percepția asupra educației: educația nu este doar un bun de consum, ci și un bun investițional. Investițiile în educație – măsurate, de regulă, prin ani de școală, tipuri de specializare certificate de diplome școlare – aduc atât beneficii de ordin individual (creșterea nivelului de trai al populației, îmbunătățirea stării de sănătate și a vieții de familie a indivizilor etc.), cât și beneficii sociale (creșterea calității și productivității muncii, reducerea delincvenței, în special cea juvenilă, creșterea gradului de implicare socială etc.). În termeni generali, teoria capitalului uman susține că cu cât investițiile în educație sunt mai mari cu atât beneficiile individuale și sociale sunt mai ridicate. Un alt aspect relevat de cei doi economiști este acela că investițiile în educație devin mult mai rentabile dacă sunt realizate din timp: investițiile în educație sunt de lungă durată – cel puțin 10–15 ani – și, pentru a le crește rentabilitatea, categoria de populație tânără este cea mai potrivită pentru acest tip de investiție.

Din diferite motive, fie de natură obiectivă (lipsa informațiilor privind existența unei oferte de locuri de muncă, resurse limitate pentru a căuta un loc de muncă sau, în cazul angajatorilor, de a organiza un proces de selecție profesionist), fie subiectivă (neîncrederea în forțele proprii, dezinteres față de calitatea personalului angajat), în relația dintre educație și piața muncii pot interveni *erori de parcurs* (Nauze-Fichet și Tomasini, 2002: 4) Susținătorii *teoriei adecvării sau cuplării* (Jovanovic, 1979, apud Couppié și Mansuy, 2004) sunt de părere că aceste erori de parcurs sunt „corectate” în timp: fie angajații își schimbă locul de muncă cu unul mai apropiat de nivelul lor de pregătire școlară și profesională, fie angajatorii organizează noi sesiuni de recrutare de personal. Erorile de parcurs sunt mai frecvente și au o durată mai lungă de timp, sau, dimpotrivă, sunt rare și rezistă un timp foarte redus și în funcție de nivelul de dezvoltare socioeconomică al unei țări. Teoria adecvării este cea la care se face apel în mod frecvent atunci când se dorește explicare situațiilor de excepție pe care le traversează o societate, ca de exemplu, criza economică cu care ne confruntăm în prezent. Astfel, penuria de locuri de muncă specifică perioadelor de criză economică favorizează înmulțirea „erorilor de parcurs” în rândul populației aflate în căutarea unui loc de muncă. De asemenea, acest tip de erori sunt mult mai frecvente în rândul tinerilor care sunt la început

de carieră profesională, însă ei sunt și categoria de populație care au mai mult timp la dispoziție pentru corectarea lor și înscrierea pe un traseu potrivit opțiunilor și intereselor lor socioprofesionale.

În majoritatea studiilor care abordează tema relației dintre educație și ocupație întâlnim afirmația potrivit căreia un nivel cât mai înalt de educație și pregătire profesională nu-ți garantează obținerea unui loc de muncă, dar îți permite să intri în cursa pentru ocuparea unuia. Unii specialiști vorbesc despre *semnalul* pe care-l transmit diplomele școlare angajatorilor.

Dintre abordările care au la bază *modelul semnalului* se detașează cele aparținând lui Arrow și ale lui Thurow (Nauze-Fichet și Tomasini, 2002: 4). Astfel, Arrow este de părere că oamenii investesc în educație pentru a transmite semnale angajatorilor că ei sunt cei mai potriviți pentru a ocupa locul de muncă vacant: cu cât nivelul de educație atestat de diploma școlară este mai înalt, cu atât semnalul transmis angajatorilor este mai puternic. În procesul de selecție, cei mai mulți angajatori se ghidează după diplomele școlare pe care potențialii angajați le au, după prestigiul, recunoașterea de care se bucură instituția de învățământ frecventată de cei care solicită un loc de muncă.

Modelul concurenței pentru un loc de muncă al lui Thurow se înscrie pe aceeași linie. Thurow (Thurow, 1975 apud Paul, 1993: 22) pune însă pe primul loc oferta de muncă existentă pe piață și nu individul sau diplomele deținute de către acesta. Pe piața muncii poate exista, la un moment dat, o ofertă foarte generoasă de locuri de muncă și foarte puține persoane care să îndeplinească cerințele impuse de acestea. Angajatorii sunt, astfel, în situația de a-i angaja pe cei care fac dovada că se vor adapta cel mai bine cerințelor impuse de locul de muncă. Diploma școlară acționează și în această situație ca un semnal: cei care au un nivel cât mai înalt de educație sunt cei care, cel puțin din punct de vedere teoretic, dovedesc că pot să se adapteze cel mai repede și mai bine cerințelor unui loc de muncă. Astfel, potrivit lui Thurow chiar și în condițiile în care piața de muncă este generoasă cu ofertele de locuri de muncă, cei care nu vor putea transmite semnale clare că sunt cei mai potriviți să le ocupe nu vor avea acces la ele (Thurow, 1975 apud Paul, 1993: 22).

Din perspectivă sociologică, relația dintre educație și piața muncii este cel mai bine relevată de teoriile care se concentrează pe rolul școlii ca mijloc de ascensiune socioprofesionă. Între aceste teorii se disting cele formulate de sociologii francezi R. Boudon și P. Bourdieu.

Școala, este de părere Boudon (Boudon, 1973) se caracterizează prin numeroase *puncte de bifurcație* care-i solicită pe indivizi să opteze în privința continuării studiilor după finalizarea unui nivel sau ciclului de școlarizare, sau pentru abandonarea acestora, asupra tipului de școală, profil, specializare pe care dorește să le frecventeze. Deciziile, strategiile adoptate de indivizi vor fi diferite, pentru că mediul sociofamilial și economic de proveniență al acestora este diferit. Fiecare individ, grup de indivizi va căuta combinația care i se potrivește cel mai bine dintre beneficiile educației,

costurile financiar-materiale, sociale, psihologice și riscurile pe care le presupune investiția în educație. Potrivit lui Boudon, indivizii proveniți din medii socioeconomice și familiale defavorizate au tendința de a supraaprecia costurile și riscurile și de a subaprecia beneficiile educației, în timp ce cei favorizați din punct de vedere socioeconomic și familial vor proceda exact invers. Astfel, potrivit acestei teorii, inegalitățile sociale în fața educației se explică mai degrabă prin acțiunile, strategiile individuale și mai puțin prin modul de funcționare a școlii.

Sociologul francez P. Bourdieu (Bourdieu și Passeron, 1964), prin teoria sa – *teoria reproducției sociale* – explică accesul diferențiat al membrilor societății la educație și ocupație, prin intermediul celor trei tipuri de capital: capital cultural (măsurat, cel mai adesea, prin nivelul de educație al familiei de origine), capitalul economic (resursele financiar-materiale de care dispune o familie și pe care le poate investi în achiziția de capital cultural) și capitalul social-relațional (contactele sociale, culturale, rețelele profesionale de care aparțin indivizii). Din perspectiva teoriei propuse de Bourdieu, un nivel înalt de educație (capital cultural), este în măsură să faciliteze accesul la o ocupație situată cât mai aproape de vârful ierarhiei socioprofesionale nu doar pentru cel care deține acest capital, ci și pentru membrii familiei sale. Persoanele educate sunt mult mai familiarizate cu sistemul de învățământ și își pot sprijini copiii să facă cele mai potrivite alegeri (aleg școlile cele mai bune, specializările cele mai căutate pe piața muncii). Având o ocupație înaltă, obțin venituri mari (capital financiar) și, astfel, pot să-și construiască pentru ei și copiii lor strategii pe termen lung. Experiența educațională și cea ocupațională contribuie la creșterea capacității de relaționare a indivizilor (capital social): resursele material-financiare sunt mult mai bine puse în valoare, mai eficient „activate” de către o persoană care are o experiență educațională și profesională înaltă, decât de una căruia îi lipsește acest tip de experiență. În concluzie, un tânăr care provine dintr-un mediu sociofamilial și economic ce dispune de cele trei tipuri de capital are mai multe șanse nu doar de a frecventa școala până la cel mai înalt nivel, dar și multiple oportunități de a obține o ocupație.

DATE ANALIZATE

Relația educație – piața muncii poate fi analizată atât prin apelul la indicatorii obiectivi (rata părăsirii premature a învățământului, rata de ocupare, durata medie de intrare pe piața muncii, tipul de contract etc.), cât și prin indicatori de natură subiectivă (percepția asupra șanselor de ocupare, satisfacția în muncă, aprecierea condițiilor de muncă etc.). Dată fiind complexitatea temei abordate, am optat pentru utilizarea ambelor tipuri de indicatori. Bazele de date ale cercetărilor de tip cantitativ au fost studiate în ultimii ani în România pe eșantioane reprezentative de populație – fie pentru populația în ansamblu a unei țări, fie pentru segmente din populație – studenți sau elevi, cadre didactice [*Higher Education for Social Cohesion* –

Cooperative Research and Development in a Cross-Border Area (HERD), Universitatea Debrecen (CHERD – Ungaria) realizată în parteneriat cu Universitatea din Oradea și Universitatea Creștină Partium, 2011–2012]. Cercetarea include studenți din instituțiile de învățământ din România și Ungaria. În studiul de față am inclus toți participanții la cercetare deoarece am avut în vedere categoria de vârstă – tinerii. Ele ne permit analiza relației dintre educație și ocupație prin prisma indicatorilor de natură subiectivă. Datele provenite din cercetările cantitative vor fi analizate prin programul statistic SPSS.

Pentru a releva aspecte importante ale relației educație – ocupație vom utiliza și indicatorii obiectivi relevați de datele instituțiilor naționale și europene abilitate în culegerea și prelucrarea de date statistice.

DISCUȚII

Tinerii români „în cifre”

Pentru că în majoritatea studiilor asupra relației dintre educație și ocupație, capitalul economic – înțelegându-se prin aceasta cantitatea de resurse financiar-materiale de care dispune o persoană sau o gospodărie – este considerat a avea o mare influență, vom începe prin a analiza situația financiară a populației din România în ultimii ani. Potrivit INS, majoritatea românilor alocă cea mai mare parte a veniturilor – aproximativ 60% din bugetul gospodăriei – pe hrană și utilități. La polul opus se află cheltuielile cu educația, care dețin cea mai scăzută pondere în totalul cheltuielilor cu consumul de la nivelul bugetului gospodăriilor din România – sub 1% (INS, 2014). Modul în care populația României își organizează bugetul reflectă faptul că investițiile în educație nu pot fi prea curând o prioritate.

Insuficiența capitalului economic are efecte negative asupra traseului educațional al tinerilor din România și, pe termen lung, asupra celui socioprofesional. Primul mod sub care se manifestă efectele negative ale sărăciei populației constă în creșterea abandonului școlar în diferite momente ale parcursului educațional. Cu cât abandonul școlar se produce mai devreme, cu atât șansele ca tinerii să-și găsească un loc de muncă sunt mai reduse.

Datele Eurostat oferă posibilitatea unei analize comparative între diferite țări, dar și a unei analize longitudinale la nivelul unui stat – în cazul de față România. Indiferent însă pentru care tip de analiză optăm, România nu ocupă o poziție favorabilă.

Pe ansamblu, la nivel UE-28, se observă că, din 2007 și până anul trecut rata părăsirii premature a sistemului de învățământ s-a redus foarte puțin: de la 14,9% la 12,0%. În cazul României, pentru tot intervalul de timp luat în calcul, rata de părăsire prematură a sistemului de învățământ s-a menținut la valori ridicate – peste 17% – iar prin comparație cu alte state UE, ne poziționăm pe ultimele locuri în ceea ce privește acest indicator, cu mult peste media UE-28 (*Tabelul nr. 1*).

Tabelul nr. 1

Tineri care au părăsit prematur școala

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
UE 28	14,9	14,7	14,2	13,9	13,4	12,7	12,0
UE 27	15,0	14,8	14,3	14,0	13,5	12,8	12,0
Belgia	12,1	12,0	11,1	11,9	12,3	12,0	11,0
Bulgaria	14,9	14,8	14,7	13,9	11,8	12,5	12,5
Cehia	5,2	5,6	5,4	4,9	4,9	5,5	5,4
Danemarca	12,9(b)	12,5	11,3	11,0	9,6	9,1	8,0
Germania	12,5	11,8	11,1	11,9	11,7	10,6	9,9
Estonia	14,4	14,0	13,5	11,0	10,6	10,3	9,7
Irlanda	11,6	11,3	11,7	11,5	10,8	9,7	8,4
Grecia	14,6	14,8	14,5	13,7	13,1	11,4	10,1
Spania	30,8	31,7	30,9	28,2	26,3	24,7	23,6
Franța	12,6	11,5	12,2	12,5	11,9	11,5	9,7(b)
Croația	3,9	3,7	3,9	3,7	4,1	4,2	3,7
Italia	19,7	19,7	19,2	18,8	18,2	17,6	17,0
Cipru	12,5	13,7	11,7	12,7	11,3	11,4	9,1
Lituania	15,6	15,5	14,3	12,9	11,6(b)	10,6	9,8
Letonia	7,8	7,5	8,7	7,9	7,4	6,5	6,3
Luxemburg	12,5	13,4	7,7(b)	7,1	6,2	8,1	6,1
Ungaria	11,4	11,7	11,2	10,5	11,2	11,5	11,8
Malta	30,2	27,2	27,1	23,8	22,7	21,1	20,8
Olanda	11,7	11,4	10,9	10,0(b)	9,1	8,8	9,2
Austria	10,7	10,1	8,7	8,3	8,3	7,6	7,3
Polonia	5,0	5,0	5,3	5,4	5,3	5,7	5,6
Portugalia	36,9	35,4	31,2	28,7	23,2	20,8	19,2
România	17,3	15,9	16,6	18,4	17,5	17,4	17,3
Slovenia	4,1	5,1	5,3	5,0	4,2	4,4	3,9
Slovacia	6,5	6,0	4,9	4,7	5,1	5,3	6,4
Finlanda	9,1	9,8	9,9	10,3(d)	9,8	8,9	9,3
Suedia	8,0	7,9	7,0	6,5	6,6	7,5	7,1
Marea Britanie	16,6(b)	17,0	15,7	14,9	15,0	13,6	12,4
Islanda	23,2	24,4	21,3	22,6	19,7	20,1	20,5
Norvegia	18,4	17,0	17,6	17,4	16,6	14,8	13,7
Elveția	7,6	7,7	9,1	6,6	6,3	5,5	5,4
Fosta Republică a Iugoslaviei	19,9	19,6	16,2	15,5	13,5	11,7	11,4
Turcia	46,9	45,5	44,3	43,1	41,9	39,6	37,5

Sursa: Eurostat, 2014, <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>, (b – ruptură serie date).

Chiar dacă în unele țări (Lituania sau Portugalia, de exemplu) această reducere a fost mai mare în intervalul 2007–2013, unii experți recomandă o atitudine prudentă: este posibil ca tinerii să fi înțeles că școala îi poate ajuta foarte mult pe piața muncii, dar este la fel de adevărat ca pentru unii sistemul de învățământ să fi devenit *noul sistem de protecție socială*.

În foarte multe state, la nivelul sistemelor de învățământ (în special la nivelurile de bază ale sistemului) populația școlară și, uneori, și membrii familiilor acestora, sunt sprijiniți financiar-material prin bugetul public de stat (burse școlare, bani pentru achiziționarea de rechizite școlare, hrană etc.) tocmai pentru a reduce eșecul școlar, oricare formă ar lua acesta. O parte dintre elevii proveniți din medii sociofamiliale și economice defavorizate frecventează școala tocmai pentru a beneficia de acest sprijin.

În România, mai ales în mediul rural, sunt foarte multe gospodării care au ca singură sursă de venit alocațiile copiilor. Pentru mulți copii proveniți din medii defavorizate, gustarea pe care o primesc la școală (un fruct sau un corn și un pahar cu lapte) este singura masă pe zi, iar achiziționarea de rechizite școlare, plata transportului de la domiciliu la școală depind de alocațiile financiare primite prin intermediul diferitelor programe cu caracter social desfășurate în școală (Neagu, 2012; Căce și alții, 2009). Cum cea mai mare parte a acestor măsuri de suport se aplică la nivelul învățământului obligatoriu, s-a constatat că părăsirea prematură a sistemului de învățământ coincide cu finalizarea acestui nivel. Institutul de Științe ale Educației din România, în urma monitorizării fenomenului de abandon școlar confirmă că acesta are loc cel mai frecvent la trecerea de la un ciclu de învățământ la altul sau la finalizarea nivelului gimnazial de învățământ (Apostu și alții, 2012). Cei mai mulți tineri care părăsesc sistemul de învățământ fără a obține un minim de calificare se regăsesc ulterior în economia informală, unde obțin venituri reduse, fluctuante și sunt expuși sărăciei și marginalizării. Alții aleg însă un parcurs mult mai nefavorabil pentru ei și societatea căruia îi aparțin: părăsirea sistemului de învățământ asociată cu părăsirea pieței forței de muncă. În literatura de specialitate sunt identificați ca fiind *Not in Education, Employment or Training* (NEET).

Potrivit datelor Eurostat la nivelul anului 2013, România se numără printre țările UE-28 în care se înregistrează cele mai mari rate ale tinerilor care nu sunt cuprinși în nicio formă de educație sau formare și nu au nicio ocupație: 17,2% dintre tinerii români erau în această situație (Eurostat, 2013). Această categorie de tineri este cel mai dificil de recuperat prin reînscriserea lor în sistemul de educație și formare.

Așa cum o arată datele obiective, este evident faptul că populația României se confruntă cu probleme în relația educație – ocupație și nu poate găsi singură resurse pentru a le depăși.

O analiză comparativă a situației din mai multe state europene, realizată de sociologii Shavit și Blossfeld, a dus la concluzia că parcursul educațional favorabil al elevilor – înțelegându-se prin acesta și frecventarea școlii până la un nivel înalt și obținerea unor performanțe educaționale pozitive – specific unor state europene (Suedia, Finlanda, Olanda) se datorează într-o mai mare măsură reducerii inegalităților sociale sau printr-o mai mare securitate socială furnizată celor mai săraci din aceste țări, decât prin reformarea sistemului de învățământ (Shavit și Blossfeld, 1999, apud Hutmacher și Bottani, coord., 2005: 20).

În România, educația este declarată obiectiv național, însă cel puțin până în prezent acțiunile întreprinse de autorități nu susțin concretizarea lui. Cel mai evident această situație este demonstrată de ponderea extrem de redusă a cheltuielilor cu educația alocate de la PIB – sub 4% (*Eurostat*, 2013). Din 2007, odată cu declanșarea crizei economice, cheltuielile de la bugetul public de stat au fost și mai mult reduse pentru domeniul serviciilor – inclusiv cele de educație – astfel că responsabilitatea educării tinerei generații a rămas, într-o mai mare măsură, în responsabilitatea bugetului gospodăriilor.

Nu doar sistemul de învățământ a fost afectat de criza economică. În foarte multe state, inclusiv în România, începând cu 2007 s-a produs o restrângere a ofertei de locuri de muncă, scăderi salariale, creșterea șomajului etc., iar cei mai afectați sunt tinerii. Așa cum o demonstrează și datele obiective, de foarte multe ori tinerii sunt în situația de a alege între a fi șomeri, a accepta un loc de muncă nesigur sau/și prost plătit sau a merge la școală. Și aici intervine o analiză de tip cost/beneficiu: veniturile pe care tinerii le-ar obține din șomaj sau din desfășurarea unor ocupații cu program parțial sau temporare sunt mult prea scăzute și alocate o perioadă determinată de timp, astfel că pierderile financiare nu sunt foarte mari dar, prin frecventarea școlii, pot spera că pe termen lung pot obține beneficii mai mari (un loc de muncă mai bun și mai sigur, venituri mai mari) și, de asemenea, ca până în momentul absolvirii școlii, piața muncii să devină mai accesibilă. O parte a tinerilor care fac acest tip de analiză cost/beneficiu aleg să rămână în școală dincolo de nivelul obligatoriu de învățământ. Potrivit teoriei lui Boudon, pe măsură ce indivizii reușesc să depășească mai multe puncte de bifurcație ale sistemului de învățământ au șanse mult mai mari de a rămâne în școală chiar și până la finalizarea celui mai înalt nivel de educație. În general însă, cei care reușesc să pună în aplicare această decizie sunt în marea lor majoritate tineri care provin din medii socioeconomice favorizate. Cu cât rămân mai mult timp în școală, cu atât șansele lor de a obține un loc de muncă sunt mai mari.

Datele *Eurostat* confirmă faptul că cei care au subapreciat beneficiile educației și au supraestimat costurile nu au luat cea mai bună decizie: în toate statele UE-28, atât în cele cu nivel ridicat de dezvoltare socioeconomică cât și în cele aflate în curs de dezvoltare, așa cum este cazul României, populația cu nivel scăzut de educație înregistrează cea mai mică rată a ocupării (*Tablelul nr. 2*). De asemenea, este foarte important de urmărit la nivelul fiecărui stat în parte și diferențele dintre rata de ocupare pentru fiecare nivel de educație: acolo unde diferențele sunt foarte mari între cei cu nivel secundar de educație și cei cu nivel superior înseamnă că diploma școlară are un rol mai mare în facilitarea accesului pe piața muncii. În consecință, și investițiile în educație ar fi mai profitabile (șanse mai ridicate de a obține un loc de muncă, mai sigur, mai bine plătit, condiții de muncă mai bune etc.). Există însă și posibilitatea ca prin creșterea progresivă a nivelului de educație al unei țări, diplomele care atestă absolvirea unui nivel cât mai înalt de educație să faciliteze doar intrarea în competiția pentru ocuparea unui loc de muncă, oricare ar fi acesta.

Tabelul nr. 2

Rata de ocupare a tinerilor (15–29 de ani) în funcție de nivelul de educație atins (%)

2013	nivel minim de educație (ISCED 0–2)	nivel mediu de educație (ISCED 3–4)	nivel înalt de educație (ISCED 5–6)
UE-28	25,8	53,5	71,3
UE-27	26,0	53,7	71,4
Belgia	16,8	46,8	68,8
Bulgaria	9,5	44,4	70,7
Cehia	7,7	56,1	68,8
Danemarca	46,1	70,4	77,7
Germania	45,9	70,5	84,3
Estonia	20,4	55,7	75,7
Irlanda	12,8	48,6	75,2
Grecia	13,4	24,8	50,9
Spania	26,2	30,5	56,2
Franța	18,3(b)	48,1(b)	71,3(b)
Croația	3,3(u)	35,6	59,5
Italia	16,9	37,3	44,0
Cipru	16,3	45,0	65,5
Lituania	18,3	54,1	80,4
Letonia	8,0	46,2	83,8
Luxemburg	20,4	50,5	68,5
Ungaria	9,7	47,1	73,5
Malta	47,5	57,8	85,3
Olanda	54,2(b)	74,4(b)	85,5(b)
Austria	38,8(b)	75,5(b)	81,1(b)
Polonia	8,5	51,5	71,9
Portugalia	29,6	42,7	58,6
România	24,9	46,4	66,9
Slovenia	13,7	50,0	70,0
Slovacia	4,8	50,3	57,6
Finlanda	25,0	65,5	82,6
Suedia	23,4	68,7	74,7
Marea Britanie	40,8	60,5	81,3
Islanda	67,8	75,7	87,9
Norvegia	48,8	72,7	81,3
Elveția	55,0	74,6	84,1
Fosta Republică a Iugoslaviei	10,1	32,3	46,6
Turcia	35,3	43,3	65,3

Sursa: Eurostat, 2013, <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>, (b – ruptură serie).

În România, de exemplu, aceste diferențe sunt mai mari de 40% între cel mai scăzut nivel de educație și cel mai înalt nivel de educație și de peste 20% între nivelul secundar și cel superior (Tabelul nr. 3). Diferențele semnalate pot fi interpretate atât din perspectiva sistemului de învățământ – rată mare de ocupare în

rândul absolvenților înseamnă o calitate crescută a educației – cât și din perspectiva sistemului economic – diferențe semnificative în ceea ce privește rata de ocupare pe niveluri de educație înseamnă ofertă limitată de locuri de muncă, competiție crescută pentru ocuparea unuia.

Tabelul nr. 3

Ocuparea în rândul tinerilor (15–29 de ani)

2013	rata de ocupare	ocupare parțială	ocupare temporară
UE-28	46,0	22,9	31,1
UE-27	41,4	19,1	20,2
Belgia	36,7	3,6	9,7
Bulgaria	44,3	8,1	19,1
Cehia	59,7	51,7	19,7
Danemarca	58,0	21,4	39,1
Germania	48,6	12,6	7,7
Estonia	43,8	30,2	22,2
Irlanda	25,6	13,9	19,8
Grecia	32,6	26,5	49,3
Spania	44,0(b)	18,1(b)	39,2(b)
Franța	31,6(b)	3,7(bu)	35,6(b)
Croația	29,4	23,2	39,6
Italia	43,2	19,2	18,2
Cipru	47,9	8,6	6,3
Lituania	41,1	9,8	5,0
Letonia	41,9	16,9	22,4
Luxemburg	37,6	6,4	18,0
Ungaria	59,1	15,2	13,1
Malta	68,8(b)	63,3(b)	43,9(b)
Olanda	63,7(b)	20,2(b)	24,4(b)
Austria	42,8	9,6	50,6
Polonia	37,8	15,8	48,0
Portugalia	40,8	10,9	3,6
România	43,5	21,7	48,7
Slovenia	38,0	5,4	13,0
Slovacia	53,0	27,0	34,3
Finlanda	53,7	36,6	41,7
Suedia	57,5	29,8(b)	10,9(b)
Marea Britanie	73,0	39,0	28,8
Islanda	61,0	43,8	31,7
Norvegia	69,7	24,6	39,5
Elveția	26,8	:	:
Fosta Republică a Iugoslaviei	41,3	:	:
Turcia	40,1	:	:

Sursa: Eurostat, 2014, <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database> (b – ruptură serie date, u – date cu grad scăzut de încredere; : date nedisponibile).

Dat fiind faptul că cea mai mare rată de ocupare se regăsește la nivelul tinerilor cu studii superioare, se poate afirma că sistemul de învățământ se caracterizează printr-un nivel înalt al calității educației furnizate. Este important însă de verificat ce tip de ocupații obțin tinerii.

Pe ansamblu, rata de ocupare a tinerilor la nivel UE-28 este mult mai redusă față de rata de ocupare în rândul populației cu vârsta peste 35 de ani (peste 60% la nivelul UE-28 în 2013 și peste 70% în 2014 potrivit datelor Eurostat). Într-un număr limitat de state UE-28 rata de ocupare în rândul tinerilor se apropie de aceste valori (Olanda, Islanda, Norvegia, Elveția, Austria). În toate celelalte state diferența dintre tineri și celelalte categorii de vârstă se situează în jurul a 20 de puncte procentuale în defavoarea tinerilor (*Tabelul nr. 3*). Ocupațiile cu program parțial de lucru sau ocupațiile temporare sunt în marea lor majoritate deținute de tinerii cu niveluri mai reduse de educație. Astfel, cel puțin din punct de vedere al unui grad mai ridicat de stabilitate ocupațională, tinerii au toate motivele să investească în educație.

Fie că sunt constrânși de contextul socioeconomic (oferă redusă de locuri de muncă), fie pentru că au alte priorități (familia, starea de sănătate) sau pentru că nivelul de educație și de calificare profesională nu le permite, unii tineri acceptă ocupații cu contract parțial de muncă sau pe perioadă determinată: la nivel UE-27, 31% dintre tineri desfășoară activități temporare (în România doar 3,5%), iar 22,2%, activități cu contract parțial (11,1% dintre tinerii din România sunt în această situație) (*Tabelul nr. 3*). Unii specialiști susțin că această situație nu trebuie privită întotdeauna în mod critic. Ocupațiile atipice (cele temporare sau cu contract parțial) reprezintă o oportunitate pentru tineri să se familiarizeze cu piața muncii, să obțină un venit în paralel cu frecventarea școlii, să acumuleze experiență profesională etc. Pentru sistemul economic al unei țări, acest tip de ofertă de muncă înseamnă o reducere a presiunii asupra bugetului asigurărilor sociale (reducerea beneficiarilor de indemnizații de șomaj sau ajutor de șomaj). De altfel, la nivelul statelor membre UE este încurajată ideea de flexibilitate a pieței muncii ca o măsură de politică socială în domeniul ocupării. Este foarte important însă care este efectul pe termen lung asupra traiectoriei socioprofesionale a tinerilor. Mai exact, dacă pe termen scurt pentru societate acest tip de ocupație reprezintă o „supapă”, pentru tineri acest tip de ocupații reprezintă o trambulină către o integrare profesională deplină sau o trapă către precaritate, marginalizare? (Booth și alții, 2002, apud Blasco și Givord, 2010: 75) Situația trebuie analizată la nivelul fiecărui stat în parte, ținând cont de contextul socioeconomic național.

În unele state UE (Danemarca, de exemplu, țara care a și propus această măsură de politică de ocupare) acest tip de ocupare, mai ales în rândul tinerilor, s-a dovedit a avea efecte pozitive. O analiză a relației dintre tipul de contract de muncă și nivelul de trai al populației din România relevă însă faptul că cele mai multe persoane care sunt angajate cu program de lucru parțial obțin venituri mai reduse și au un risc de sărăcie mai ridicat (Preoteasa, 2013: 142). În concluzie, pentru populația din România, a avea un loc de muncă cu program parțial de lucru sau cu

un contract pe durată determinată este, mai degrabă, o trapă către precaritate decât o trambulină spre reușită profesională. Acești tineri perpetuează la nivelul societății căreia îi aparțin o stare de sărăcie, vulnerabilitate, iar ca viitori adulți, ei vor fi marginalizați din punct de vedere socioprofesional, economic, cultural etc.

Este cunoscut faptul că valoarea socială a diplomelor, măsurată în șanse de acces în ocuparea unei poziții socioprofesionale, nu este aceeași pentru toți membrii unei societăți, chiar și în condițiile în care acestea atestă absolvirea unui nivel înalt de educație. Capitalul relațional, acel ansamblu de cunoștințe, prieteni, colegi, vecini etc. este în măsură să contribuie la valorificarea mai eficientă a investițiilor în educație. Prietenii, colegii, cunoscuții, vecinii sunt tot atâtea surse de informare asupra posibilităților pe care le oferă piața muncii, precum și un element de sprijin în depășirea unor eșecuri sau obstacole. Cei care sunt mai bine integrați social – își petrec mai mult timp în compania prietenilor, cunoscuților – au un acces mai ridicat la „relații utile” care, deși nu înlocuiesc resursele financiar-materiale, „facilitează comunicarea cu instituțiile și deschid oportunități de valorificare și a celorlalte resurse” (Lăzăroiu, 1999: 158).

Tabelul nr. 4

Metode utilizate pentru căutarea unui loc de muncă
(% dintre șomeri au declarat că au utilizat una dintre aceste metode)

	2012(Q1)		2013		2014	
	UE-28	RO	UE-28	RO	UE-28	RO
Se prezintă la interviu, examen	16,5	31,8	16,5	33,1	15,7	28,6(b)
Se adresează direct angajatorului	61,8	61,9	64,1	64,1	63,7	66,7(b)
Birou de ocupare privat	22,6	13,1	24,3	17,3	23,4	15,6(b)
Birou de ocupare public	54,8	43,7	53,2	45,6	50,2	37,1(b)
Apelează la prieteni, rude, cunoscuți	70,4	85,1	73,6	86,3	72,5	85,1(b)

Sursa: Eurostat, 2014, (b – ruptură de serie).

Chiar dacă datele *Eurostat* (*Tabelul nr. 4*) se referă la metodele utilizate de persoanele aflate în șomaj, fără a face alte precizări legate de caracteristicile demografice, educaționale etc. ele reflectă preferințele populației pentru o anumită metodă de căutare a unui loc de muncă. Observăm că atât la nivel UE-28, cât și la nivelul României, capitalul social (Bourdieu și Passeron, 1964) este principalul mijloc utilizat de populație. Apelul la sprijinul prietenilor, cunoștințelor, rudelor reflectă însă și neîncrederea populației în instituțiile care au ca principală sarcină facilitarea accesului acesteia pe piața muncii, dar și în eficiența politicilor de ocupare aplicate la nivelul unei societăți. Metoda în sine nu are nimic negativ, doar că, potrivit lui Bourdieu, dar și altor sociologi, psihologi sau economiști nu toți membrii unei societăți dispun de „cantitatea” de capital social necesară rezolvării unei probleme de interes, nu doar în plan individual, ci mai ales pentru societate în ansamblu. Intrarea pe piața muncii este un proces dificil, mai ales pentru populația tânără care, în cele mai multe situații, dispune doar de diplome, nu și de capital social, relațional.

Lipsa educației, a capitalului economic sau/și a celui social sau o „cantitate” limitată a oricărui tip de resursă (educațională, economică, socială) duce la excluderea de pe piața muncii sau la creșterea duratei dintre momentul părăsirii sistemului de învățământ și obținerea unui loc de muncă.

Dincolo de cifre – percepția tinerilor asupra relației educație–ocupație

Evaluarea unei relații complexe, așa cum este cea dintre educație și ocupație, nu poate ignora opiniile populației. Pe de o parte, strategiile adoptate de populație față de un sistem sau altul al societății reflectă nivelul de performanță al acestora, măsura în care sunt satisfăcute așteptările populației. Pe de altă parte, pentru a iniția și desfășura cele mai potrivite măsuri de îmbunătățire a activității unuia sau a mai multor sisteme sociale este important de stabilit dacă un anumit mod de acțiune este specific doar unor categorii de populație sau societății în ansamblu.

Barometru de Opinie Publică Tineret 2012 relevă faptul că populația cu vârsta cuprinsă între 16–24 de ani este de părere, în marea ei majoritate, că veniturile gospodăriei de care aparțin ajung doar pentru a face față cheltuielilor pentru strictul necesar (38%), iar 37% dintre tineri fac parte dintr-o gospodărie care are venituri doar pentru un trai decent. Mai mult de jumătate dintre tinerii din România (55%) au menționat ca principală cauză a părăsirii sistemului de învățământ lipsa banilor necesari acoperirii costurilor cu educația. De asemenea, 40% dintre cei care au părăsit sistemul de învățământ au făcut-o datorită faptului că au fost nevoiți să-și câștige existența singuri, familiile lor fiindu-le imposibil să-i mai sprijine (Barometru de opinie publică – Tineret, 2012).

Cea mai recentă cercetare desfășurată în România, ale cărei rezultate au fost publicate în raportul „Tineri în România, griji, aspirații, atitudini și stil de viață” (2014) arată că eforturile adulților ca cei tineri să nu resimtă dificultățile financiare sau de altă natură nu mai dau rezultate, pentru că problemele cu care se confruntă societatea noastră sunt prea numeroase și mult prea grave.

Lista de probleme propusă către apreciere tinerilor români este mult mai lungă, însă pentru acest articol le-am selectat pe cele care au întrunit cele mai înalte valori. Observăm că sărăcia este considerată de către tineri cea mai gravă problemă a societății românești: peste 90% dintre tineri au menționat această problemă ca fiind una foarte gravă și gravă. Sărăcia a dus în cele două decenii și jumătate de tranziție și de criză economică la o polarizare socială accentuată în societatea românească: o minoritate care dispune de venituri mari, de condiții de trai foarte bune și o majoritate care trăiește de pe o zi pe alta. Nu este surprinzător faptul că tinerii au indicat ca problemă gravă a societății în care trăiesc și inegalitatea dintre oameni. Celelalte două probleme grave – șomajul și nesiguranța locului de muncă – sunt, de asemenea, rezultatul unei economii slab performante, învinse de criza economică mondială (*Tabelul nr. 5*).

Tabelul nr. 5

Probleme cu care se confruntă societatea românească și considerate grave de către tineri*

	Foarte grave	Grave	Puțin grave	Foarte puțin grave
Sărăcia	64,5	31,4	3,4	1,0
Nesiguranța locului de muncă	61,2	32,1	5,9	0,9
Șomaj	59,2	36,6	3,6	0,5
Inegalități mari între oameni	42,6	37,8	15,2	4,4

Sursa: Raport *Tineri în România, griji, aspirații, atitudini și stil de viață*, 2014: 17–18 (Cât de grave sunt în societatea românească următoarele probleme? * % total eșantion, excluzând non-răspunsurile; ordonare descrescătoare după categoria „foarte gravă”).

Școala este unul dintre mijloacele prin care tinerii români ar putea să-și depășească problemele socioprofesionale.

La nivelul anului 2012, tinerii din România nu aveau un nivel înalt de încredere că vor reuși să acceseze formele de învățământ pe care le doresc pentru ca astfel să obțină mai ușor un loc de muncă. Pentru 90% dintre tinerii români accesul la un loc de muncă reprezintă o mare problemă, iar 64% dintre ei au mari probleme și cu accesul la educație. În consecință, nu pot spera nici la condiții de trai mai bune: 83% sunt de părere că acest lucru reprezintă o problemă (sau o problemă serioasă) (Tabelul nr. 6).

Tabelul nr. 6

Efectele contextului socioeconomic asupra strategiilor de viață ale tinerilor (%)

	Reprezintă o problemă serioasă	Este o problemă	Nu prea este o problemă	Nu este deloc o problemă	Nu știe/nu răspunde
Șansa tinerilor de a avea un loc de muncă	54	36	7	1	2
Accesul la formele de învățământ dorite	29	35	27	6	3
Condițiile de trai ale tinerilor	39	44	13	2	3

Sursa: Barometru de opinie publică – *Tineret 2012* (Cum apreciați situația prezentă în țara noastră în ceea ce privește...?).

Dacă dificultățile economice cu care se confruntă societatea noastră în general și tinerii români în special sunt elemente exterioare școlii și pe care nu le poate corecta în mod direct, asupra altora deține controlul. Printre acestea se numără adecvarea dintre ceea ce se învață în școală și ceea ce se cere pe piața muncii.

La nivelul populației de tineri, încrederea în valoarea socială a diplomelor școlare măsurate în șanse de acces pe piața muncii s-a diminuat în ultimii ani. În aprecierea modului în care școala răspunde cererilor actuale și de perspectivă ale

pieței forței de muncă, doar 18% dintre tineri sunt de părere că acest lucru se întâmplă într-o foarte mare măsură. Pentru ceilalți 80%, școala răspunde într-o mică măsură sau oarecum la cerințele pieței (Barometru de opinie publică – *Tineret 2012*). Și totuși, tinerii care reușesc să depășească problemele financiar-economice rămân în școală până la finalizarea celui mai înalt nivel de educație. Am fost interesați să identificăm ce anume îi motivează pe acești tineri să rămână în școală, în condițiile în care cei mai mulți dintre ei sunt de părere că acesta nu-și îndeplinește unul dintre obiectivele principale: pregătirea forței de muncă necesare economiei.

Pentru mai mult de trei sferturi dintre studenții români, șansele de a obține un loc de muncă sunt direct legate de continuarea studiilor (*Tabelul nr. 7*). Datele cercetării relevă și un alt aspect: decizia de continuare a studiilor în cazul majorității respondenților are mai puțină legătură cu prestigiul instituțiilor de învățământ sau al unor specializări/calificări profesionale și mai mult cu obținerea diplomelor care să le asigure intrarea în cursa pentru ocuparea unui loc de muncă. Altfel spus, o parte importantă a tinerilor vor utiliza diplomele școlare pentru a „semnala” potențialilor angajatori că ei sunt cei mai potriviți pentru a obține locul de muncă.

Tabelul nr. 7

Motive care au stat la baza deciziilor de a urma studii superioare* (%)

A contat	În decizia de continuare a studiilor	În alegerea universității	În alegerea specializării
Posibilitatea de a obține un loc de muncă bine plătit	74,9	50,7	63,6
Cu o diplomă de studii superioare îți este mai ușor să găsești un loc de muncă	79,2	61,8	66,2

Sursa: Higher Education for Social Cohesion – Cooperative Research and Development in a Cross-Border Area HERD, 2012, (* am selectat doar răspunsurile afirmative) (date prelucrate de autor).

Pe lângă o diplomă care să ateste absolvirea unui nivel de învățământ, chiar și a unui nivel superior, aspiranții la un loc de muncă trebuie să vină și cu alte atuuri. Tipul de cunoștințe însușite, calitatea acestora, experiența profesională, stagiile de practică, rețelele socioprofessionale de care aparțin sunt câteva dintre elementele care i-ar putea ajuta pe tineri în demersurile lor de a se integra pe piața muncii.

Orientându-ne după motivația pentru care tinerii români frecventează o instituție de învățământ (și mai ales una de nivel superior, care necesită investiții importante în timp și bani) am fi tentați să afirmăm că ceea ce se învață în școală nu prezintă un interes deosebit pentru participanții la educație.

Contrar așteptărilor, studenții nu-și doresc doar diplomele școlare, ci și competențe care să-i ajute să-și găsească un loc de muncă. Cei mai mulți studenți sunt de părere nu doar că școala ar trebui să țină cont de ceea ce li se cere pe piața

muncii și, mai mult, că acele specializări ai căror absolvenți nu-și găsesc un loc de muncă să fie desființate (*Tabelul nr. 8*). Atitudinea tinerilor devine și mai tranșantă atunci când desfășoară activități profesionale în paralel cu frecventarea școlii: 27,8% dintre cei care desfășoară activități profesionale în timpul studiilor universitare sunt mai degrabă de acord ca tinerii să învețe în școală lucruri care le vor folosi la locul de muncă și 62% sunt total de acord cu acest aspect (*Higher Education for Social Cohesion – Cooperative Research and Development in a Cross-Border Area HERD, 2012*). Un alt aspect susținut de datele acestei cercetări este acela că studenții știu ce anume ar trebui să învețe în perioada de școlarizare. Problema este dacă și școala este în situația de a răspunde nevoilor studenților și ale economiei.

Tabelul nr. 8

Ce trebuie să învețe studenții la școală (%)

	Studenții ar trebui să învețe în universitate, în principal, lucruri care le vor folosi la locul de muncă	Ar trebui închise specializările ai căror studenți nu-și găsesc de lucru
Total de acord	59,1	13,6
Mai degrabă de acord	26,7	23,5
Mai degrabă nu sunt de acord	5,8	35,9
Total dezacord	1,5	14,9
Nu știu	3,4	8,9

Sursa: Higher Education for Social Cohesion – Cooperative Research and Development in a Cross-Border Area HERD, 2012 (date prelucrate de autor).

Datorită ofertei limitate de locuri de muncă și, mai ales, de locuri de muncă adecvate pregătirii lor și a competiției pentru ocuparea unuia, tinerii nu se mulțumesc doar cu frecventarea școlii. Și în România, dacă „in the past, the transition process typically involved leaving school and then looking for a job. Today, large proportions of students are working part-time while attending school” (Krahn, 1991: 47 apud Anctil, 2006). Cercetarea desfășurată în rândul studenților confirmă faptul că unii dintre ei au început procesul de căutare a unui loc de muncă din timpul studiilor: 39,4% dintre studenți au afirmat că au demarat acest proces. Deși puțini ca pondere, alții au experimentat piața muncii încă din perioada liceului sau între finalizarea liceului și intrarea la facultate (5,6% au lucrat deseori în timpul studiilor în perioada liceului), iar unii desfășoară o activitate profesională în paralel cu studiile universitare – 15,4% dintre studenți susțin că lucrează în timpul facultății (*Higher Education for Social Cohesion – Cooperative Research and Development in a Cross-Border Area, HERD*). O altă observație evidențiată de datele acestei cercetări este aceea că activitățile desfășurate de către studenți nu au întotdeauna legătură cu profilul, cu specializarea urmată de tânăr: 26,1% dintre

studenți au afirmat că activitatea pe care o desfășoară sau au desfășurat-o nu are deloc legătură cu studiile pe care le urmează și doar pentru 17,3% dintre ei a existat mereu o legătură între pregătirea școlară și activitatea profesională (*Higher Education for Social Cohesion – Cooperative Research and Development in a Cross-Border Area*, HERD). Faptul că o parte a tinerilor nu lucrează în domeniul în care se pregătesc se poate datora faptului că în această etapă de viață obiectivul este acela de a înțelege mecanismele pieței muncii, de a acumula experiență profesională, dar și ofertei reduse de locuri de muncă, concurenței de pe piața muncii. Tinerii români au înțeles că, pe lângă diplomele școlare, chiar în condițiile în care acestea atestă absolvirea unui nivel înalt de educație, experiența profesională crește șansele de obținere a unui loc de muncă.

În relația educație – ocupație un rol important îl au și așteptările tinerilor vizavi de locul de muncă.

Tabelul nr. 9

Criterii de evaluare a unui loc de muncă

Te rugăm să evaluezi cât de importante sunt pentru tine următoarele caracteristici ale unui loc de muncă	Deloc important	Mai degrabă nu este important	Mai degrabă important	Foarte important
Să pot obține venituri mari.	1,7	7,2	46,9	38,9
Să fie un loc de muncă sigur (risc redus de disponibilizare).	0,9	3,5	31,9	58,9
Să îmi ofere șanse de promovare profesională.	1,3	7,3	40,9	45,2
Să fie atmosferă bună.	0,8	4,0	40,1	50,0
Să fie un loc de muncă cu carte de muncă.	1,4	4,0	25,0	64,3
Să fie în folosul societății.	2,4	15,8	43,8	32,8
Să îmi ofere posibilitatea de a ajuta oamenii.	2,1	15,7	44,1	32,9
Să am timp pentru familie.	0,9	3,3	29,3	61,1
Să fie aproape de casă.	3,2	17,7	43,1	30,5
Să am colegi prietenoși și ajutători.	1,0	7,0	44,7	42,2
Să pot lucra în echipă.	3,0	18,3	42,3	31,0

Sursa: *Higher Education for Social Cohesion – Cooperative Research and Development in a Cross-Border Area HERD*, 2012 (date prelucrate de autor).

Una dintre cele mai importante caracteristici ale locului de muncă este stabilitatea: 64,3% vor un loc de muncă cu contract de muncă și 58,% vor un loc de muncă puțin expus riscului dispariției (*Tabelul nr. 9*). Dacă posibilitatea îmbinării vieții de familie cu cea profesională este una dintre condițiile despre care ne-am așteptat să fie pe lista caracteristicilor importante pentru alegerea unui loc de muncă, faptul că veniturile sunt mai puțin importante decât colegii de muncă și atmosfera de la locul de muncă reprezintă un element de noutate. Una dintre

explicații poate fi aceea că, tocmai într-o societate și o economie caracterizată de schimbări frecvente, instabilitate, o economie traversată mult mai frecvent de crize decât de perioade de relaxare, tinerii au înțeles că familia, prietenii, colegii reprezintă elementul de sprijin, punctul de echilibru în viață și trebuie apreciate ca atare. Importanța elementelor care țin de capitalul social – familie, prieteni, cunoscuți, rude etc. – se face simțită și atunci, sau mai ales atunci, când un tânăr își caută un loc de muncă.

CONCLUZII

Indiferent de tipul de date utilizat sau de perspectiva din care este analizată relația dintre educație și ocupație la nivelul populației de tineri din România, principala concluzie la care se ajunge este aceea că persoanele care reușesc să parcurgă cele mai multe dintre nivelurile de învățământ au și cele mai mari șanse de a obține un loc de muncă. Analizele întreprinse până în prezent demonstrează însă că sunt mult mai mulți tineri care părăsesc sistemul de învățământ din cauze obiective – în principal de natură material-financiară – și tot mai puțini cei care finalizează niveluri înalte de educație.

BIBLIOGRAFIE

- Ancil, M., *Les nouvelles générations et le sens du travail. Des jeunes en quête d'expressivité au travail et d'un puls grand équilibre dans la vie*, 2006, disponibil online la <http://www.theses.ulaval.ca/2006/23823/23823.pdf>.
- Apostu, O., Balica, M., Fartusnic, C., Florian, B., Horga, I., Voinea, L., Copiii care nu merg la școală, O analiză a participării la educație în învățământul primar și gimnazial, Institutul de Științe ale Educației, 2012, disponibil online la <http://www.unicef.ro/wp-content/uploads/copiii-care-nu-merg-la-scoala-pt-web.pdf.pdf>.
- Becker, G., *Capitalul uman*, București, Editura ALL, 1997.
- Blasco, S., Givord, P., *Les trajectoires professionnelles en début de vie active: quel impact des contrats temporaires?*, în „Revue Économie et Statistique”, no. 431–432, 2010, disponibil online la http://www.insee.fr/fr/ffc/docs_ffc/es431E.pdf.
- Boudon, R., *L'inégalité de chances. La mobilité sociale dans les sociétés industrielles*, Paris, Hachette, 1973.
- Bourdieu, P., Passeron, J. C., *Les hérités, les étudiants et la culture*, Paris, Les Éditions de Minuit, 1964.
- Cace, S., Arpinte, D., Preotesi, M., Tomescu, C., *Cornul și laptele – Percepții, atitudini și eficiență*, București, Editura Expert, 2009.
- Hutmacher, W., Bottani, N., *L'équité des systèmes éducatifs européens: un ensemble d'indicateurs*, 2005, disponibil online la http://ec.europa.eu/education/programmes/socrates/observation/equality_fr.pdf.
- Couppié, Th., Mansuy, M., *L'insertion professionnelle des débutants en Europe: des situations contrastées*, în „Revue Économie et Statistique”, no. 378-379, 2004, disponibil online la http://www.insee.fr/fr/ffc/docs_ffc/es378-379h.pdf.
- Lăzăroiu, S., Relațiile, în Berevoiescu, I., Chiribucă, D., Comșa, M. I., Lăzăroiu, A., Lăzăroiu, S., Pană, M., Pop, L., Stănculescu, M. S., *Fețele schimbării. Românii și provocările tranziției*, București, Editura NEMIRA, 1999.

- Nauze-Fichet, E., Tomasini, M., *Diplôme et insertion sur le marché du travail: approches socioprofessionnelle et salariale du déclassement*, în „Revue Économie et Statistique”, no. 354, 2002, disponibil online la http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/estat_0336-1454_2002_num_354_1_7383.
- Neagu, G., *Șanse de acces la educație în societatea românească actuală*, Iași, Editura Lumen, 2012.
- Paul, J. J., *Les relations entre éducation et marché du travail: quelques réflexions économiques*, în „Revue française de pédagogie”, vol. 105, 1993, disponibil online la http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/rfp_0556-7807_1993_num_105_1_1278.
- Preoteasa, A. M., Ocuparea atipică între conjunctură și flexibilitate, în Mărginean I., (coord.), *Profiluri teritoriale ale calității vieții*, București, Editura Academiei Române, 2013.
- Sandu, D., Stoica, C. A., Umbreș, R., *Tineri în România, griji, aspirații, atitudini, stil de viață*, Centrul de Sociologie Urbană și Regională – CURS, pentru Friedrich-Ebert-Stiftung România (FES), 2014, disponibil online la http://www.fes.ro/media/2014_news/Raport-FES-Tineri_in_Romania.pdf.
- *** Baza de date Higher Education for Social Cohesion – Cooperative Research and Development in a Cross-Border Area (HERD), <http://unideb.mskszmsz.hu/ro>.
- *** Barometrul de Opinie Publică – *Tineret 2012*, Institutul Român pentru Evaluare și Strategii, 2012, disponibil online la http://www.djtmehedinti.ro/userfiles/IRES_ANST_Barometru%20tineret_Raport%20grafic%20si%20interpretari.pdf.
- *** Eurostat, 2013, disponibil online la <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>.
- *** România în cifre. Breviar statistic, 2014, Institutul Național de Statistică, disponibil online la http://www.insse.ro/cms/files/publicatii/Romania_in_Cifre_2014.pdf.
- *** Strategia Națională în Domeniul Tineretului, 2014–2020, disponibil online la <http://mts.ro/wp-content/uploads/2013/09/Strategie-Dezbatere-Publica-2014-2020.pdf>.

Compared to other states, Romania has an important advantage: human resource: over six million of the population in the country are young persons aged between 14–35 years. Efficient utilisation of the human resource is carried out through education and employment, but quite in these chapters Romania has to overcome great obstacles: many young people leave the education system prematurely, what is being taught in school is far from what is required in the labor market, access to the labor market for young people is perceived as being a strictly individual responsibility, and not one of a social nature etc. In this article we will examine the relationship between education and occupation in Romania, from the point of view of socio-economic level to that of young people. From a theoretical point of view, the relationship between education and occupation will be discussed using the theories of sociology and economy: human capital theory, the theory inequality of chances of access to education, signal theory etc. From the empirical point of view, we will use Romanian quantitatively research data from the last few years, which included the educational – occupational topic, as well as data from INS and IRES, specialized in gathering and procesing statistical data.

Keywords: human capital, social capital, employment, labor market, young people.